

NOTES Y ANUNCIOS /
NOTES & NEWS

XLIII Día de les Lletres Asturianas

El pasáu viernes 6 de mayu de 2022, l'Academia de la Llingua Asturiana celebró, nel Teatru Filarmónica d'Uviéu a les 12 hores, la Xunta Estraordinaria pública cola que la institución festexa'l *Día de les Lletres Asturianas* y da acoyida a los sos nuevos miembros. Nesti añu l'Academia distinguió como Académicu d'Honor a Lisardo Lombardía Yenes y como Académicu de Númberu a Inaciu Galán y González. L'entamu musical del actu tuvo anguaño al cargu del gaiteru Xuacu Amieva. Tres los discursos d'aceutación de los dos nuevos académicos vieno darréu'l discursu institucional del presidente de l'Academia y una llectura d'una esbilla de poemes n'eonaviegu y n'asturianu colos que se fixo un pequeñu homenaxe a los académicos finaos nesti últimu añu, Xosé Bolado y Urbano Rodríguez. El piesllu a la celebración d'esti XLIII Día de les Lletres Asturianas foi l'actuación del grupu de rock asturianu Misiva. Reprodúcense darréu los discursos de los nuevos académicos y el del presidente de l'ALLA, Xosé Antón González Riaño.

Intervención de Lisardo Lombardía Yenes

Sr. D. Adrián Barbón, presidente del Principáu d'Asturies, Sra. Dña. Berta Piñán, Conseyera de Cultura, Política Llingüística y Turismu, autoridaes.

Sr. D. Xosé Antón González Riaño, presidente de l'Academia de la Llingua Asturiana, Sres. académicos, familiares y amigos que quixistis acompañame y públicu en xeneral. Bonos díes a toos y toes.

Lo primero quiero agradecer fundamente la reconocencia que me faen güei al acoyeme como «miembru honoríficu» de la institución que vien mirando dende va 40 años pola nuesa llingua. Ye pa mi un gran honor. Préstame enforma. L'asturianu ye un idioma qu'amo con pasión y que practico dende guahe, porque siendo la mio llingua materna, ye na que deprendí a nomar el mundu y andando'l tiempu, al dir inxertándome na rosa de los vientos pa percorrelu y alcontrar a los otros, ayudóme a xeitu a caltriar nos nuevos códigos, dacuando estraños. Ye bien sabío que conocer más d'una llingua ye una ventaya nesi intre...

Pallabres primordiales como *ma, pá, güela, hermanu, lleche, naguar, cueña, chalana...* y un poquiñín más tarde *morar, ríu, rabión, alendar, escucar, amorar, ciñu, suspirar...* y mesmo —bien ceo sí, por desgracia— *morrer*.

Ensin escaecer les que deprendí lleendo y tamién toles que fui descubriendo al triar les tierres, les riberes y escuchar a la xente'l país. Verdaderes ayalgues d'una llingua bayurosa, espresiva y viva, que m'arriquecieron enforma pa falar y pa escribir con determín y procuru, una llingua amenorgada, acosada y davezu ridiculizada na escuela, pero que naide nun foi nin sedrá enxamás a arrincar del mio corazón.

Les certidumes sobre l'essential patrimoniü célticu d'Asturies lleváronme nos últimos 15 años a vivir del otru llau de la mar, na querida Bretaña Armoricana, tan próxima xeográfica y culturalmente. Y anque siempre m'afayé perbién nel sen candial de los bretones, nes paredes del mio apartamentu de Lorient —la capital intercéltica— l'alcordanza de los oríxenes simbolizábenla tres oxetos: la talla amerindia d'un salmón mercada en Vancouver, un boomerang de Melbourne y un paisax del asturianu Faustino Ruiz de la Peña, la pintura d'una casa un pelín esmanganiada y amenazada pol retortoriu d'un airón. Les tres pieces, a mou d'un trisquel rellumando nel salón, recordábenme de contino que taba espatriáu y que dalgún día tendría d'entamar la vuelta al país, anguaño feble, y un poco ruin, pero qu'al cabu ye'l mio llugar imprescindible de pertenencia. El mio abellugu emocional y universal. LA MIO PATRIA.

Unos díes enantes de tornar, supí que se manifestaren miles de persones n'Uviéu pola oficialidá del asturianu y na distancia emocionéme al ver les impresionantes imáxenes, escuchar los cantares reivindicativos y sentí fundamente nun poder participar.

¿Y si yera por fin verdá que diba d'esta? Poro, enfotéme nel votu espresáu pol presidente de l'Academia en 2021: «esti tien que ser l'últimu Día de les Lletres ensin oficialidá». Y consoléme, porque esti yera'l contratu electoral del nuevu presidente del Principáu, al que yo quixi creer con seguridad porque na mio Llaviana de nacencia, y la de so, deprendiéronmos ensin fuelgu'l valir de la pallabra dada.

Pero non, polo que paez, hai que siguir esperando. Otra vuelta más atoparon la esculpadura perfeuta. Una nueva versión de lo de siempre: despreciu y autoodiu.

50 años de militancia paciente, de llucha argumentada y democrática, mediu sieglu granible de cultivu escritu y práutica llingüística respetuosa nun merecen consideranza pal nuesu patrimoniü idiomáticu y el so futuru. Nun hai «consensu políticu» posible al paecer: unos, qu'avecen a enchipase d'asturianismu, faen un mecigayu, echen les cuentas de la vieya del Impuestu de Socesiones y quieren más marafundiar al cambiü'l tesoru de la nuesa herencia cultural.

Otros a pesar del «bilingüismu cordial» que prediquen pa otros llingües, nun son a algamar l'altor de mires cuando se trata de la fala d'Asturies. Hailos inclusive que tracamundien tramposamente territorios ya historia y anecien en salvar la vieya nación imperial con una guerra preventiva contra l'asturianu, nun vaya ser que la supuesta andancia centrífuga seya a espardece y a infestamos.

Recuerdo los doliosos versos claros del gran Fernán Coronas, el duelu llonxanu del padre Galo.

*Güei que crucio estrañu suelu / mueiru de malencolías,
¡jáú tan los mieus asturianos ¡jáú tan las Esturias mías!*

Si esta oportunidad se dexa pasar, si se renuncia a lo prometío, si l'Estatutu nun se reforma cola reconocencia oficial de les nuses llingües, los nomes de los culpables que lo torgaron habrá que los grabar nun requexu gafientu de la memoria. Porque nun ye tolerable, y porque ta en xuegu, amás, el futuru d'Asturies.

Sofitar, financiar la cooficialidá ye invertir en democracia, dignidá y patrimoniu, que faen muncha falta, pero d'igual manera ye encontrar la economía y el futuru. D'esta miente:

En plena revolución dixital, los territorios con llingües propies reconocés son visibles al primer «click» y camuden de sópitu en nicios d'anovación.

Espresase nuna llingua vernácula, digamos asturianu o gallego-asturianu, identifícase con autenticidá nun mundu onde hai un capital de simpatía pa colo cercano, hacia'l circuitu curtiu pol que la xente rispia cada vegada más.

Contrariamente a los qu'esparden qu'hai riesgu de xenofobia o que la oficialidá fora un pilancu pa la integración de los foriatos, hai qu'afitar que falar, interactuar na llingua vernácula, ye una amuesa de cordialidá *per se*, ye dicir al recién llegáu que lu apreciamos, que ye bienveníu, que ta na so casa. Compartir la fala propia ye una bona prueba de xenerosidá y empatía y crea confianza no personal y, poro, abre puertes a los que dende'l respetu quieren inxertase ente nós y ser entamadores.

Porque les fales d'Asturies entiéndese perbién, son cencielles, musicales, y tienen la virtú de l'amabilidá y la cordialidá, ensin necesidá de traducción ni esplicación dala. Y amás son úniques, espresen una visión del mundu, y son nuses, pero nós nun somos egoístes, queremos compartiles. Ufrimos asina lo más valioso.

La cultura y la llingua d'Asturies son un motor auténticu de creatividá y futuru, un esllabón indispensable pa texer pontes perriba les fronteres y xorrecer.

La industria cultural, los éxitos internacionales de la nueva música asturiana de raigañu, encimentada nel usu vehicular xeneralizáu del asturianu, son el mayor exemplu de que la nuesa identidá ye un activu mayor.

Calteniendo les nuses fales, ensin refugar de ser nós mesmos, sedremos ciudadanos del mundu por ser d'un sitiu concretu del planeta, algamaremos atención, respetu y reconocencia, fadremos xusticia pa coles nubes xeneraciones y torgaremos la so emigración forciosa.

Instaurar la normalidá alministrativa y social del asturianu ha ser la nuesa contribución al humanismu y a la diversidá cultural planetaria. Pero pa esto necesitamos líderes políticos VALIENTES, LÚCIDOS y VISIONARIOS que sepan perpasar les caleyes.

¡Refuguemos la frustración! ¡Esixamos REFORMA D'ESTATUTU y COOFICIALIDAD ensin más tardar! Esi ye'l camín de la decencia, l'autoestima y el civismu. ¡El camín ensin revueltes al futuru!

Otra vegada más, gracies fondes por acoyeme nesta valiosa institución. Póngome a la so disposición pa lo qu'estimen oportuno.

¡Puxa Asturias!

Intervención d'Inaciu Galán y González

Presidente de l'Academia, académiques y académicos, presidente d'Asturies y demás autoridaes, amigues y amigos:

Diríxome güei a vós p'aceutar con estes pallabres l'honor de convertime en miembru de númberu de l'Academia de la Llingua Asturiana. Nun podría tar más agradecíu coles muyeres y homes que tomaron esta decisión viendo en min daqué de valir. Vós, y otres persones que falten yá o que trabayaron dende otros ámbitos, consiguistis camudar la historia d'una llingua que venía de tiempos bien abegosos.

Yá va más de dos sieglos, Xovellanos, visionariu siempres, columbró tiempos revesosos y planificó la creación d'una Academia Asturiana. Les circunstancies nun diben dexar que se fundara hasta l'año 1919. Les dictadures de los años 20 y 30 van impedir la continuidá de la Real Academia Asturiana de les Artes y les Lletres, y anque hai quien tenta, como Fabricio, recuperala, o como Constantino Cabal, siguir colos planes de la mesma dende l'IDEA, el franquismu nun lo va permitir. Nun ye hasta la fin de la dictadura, y tres una reivindicación social intensa, qu'acompañaba a la que pidía *asturianu nes escueles*, que foi posible recuperar esta institución.

Soi'l primer académicu ñacíu dempués de la fundación de l'ALLA. Esto ye síntoma del so afitamientu y de la continuidá xeneracional llueu de cuatro décadas. Pero non solo eso, sinón que pa min, dende que tengo usu de razón, esistien yá normes ortográfiques, gramática y diccionariu normativos, les ferramientes básiques pa la escritura reglada d'un idioma. Magar qu'entá nun tuvi accesu al enseñu del asturianu na escuela, anque yá como ilegalidá manifiesta, formo parte d'una xeneración que-y debe abondo a les anteriores, quiciabes más de lo que se-yos podía esixir, pues pudimos incorporanos al llabor pol idioma dende una situación qu'en munchos ámbitos nunca nun fuere meyor. Por eso ye entá más grande la nuesa responsabilidá pa siguir con esi trabayu.

La historia del asturianu foi tradicionalmente la hestoria de les oportunidaes perdíes y la hestoria del escaezu, munches vegaes impuestu. Sicasí, nel mediu sieglu caberu, con toles torgues, con tolos zarapicos y desilusiones, aprució'l cambiu,

y esta ye agora la historia d'una llingua que da pasos alantre nel so afitamientu como idioma de futuru, la historia d'una comunidá de falantes que consiguió recuperar l'alcordanza y conocer qu'Enriqueta González Rubín escribió una novela n'asturianu nel sieglu XIX, qu'hebo periódicos nesta llingua nel pasáu, que tuvimos muyeres académiques nel 1919, cuando otros llingües tardaríen más de mediu sieglu n'algamalo, y tantos y tantos afayamientos que siguen completando'l rompecabeces y dexándonos ver con claridá la nuesa historia sumida na borrina dacuando, afogada por voluntá les más de les ocasiones.

Al convertime güei en miembru de l'Academia recibo un afalagu de la institución cimera del mio idioma, pero adquiero tamién un compromisu vitaliciu, una responsabilidá que pesa y na qu'aguardo tar al altor. Comprométome a esbrexar pa que l'Academia siga siendo una ferramienta útil pa la sociedá y pal idioma, pa que sigamos avanzando con cada vegada más puxu, afitando cada llogru pal futuru, actualizando aquello que seya preciso.

Nestos venti años de trabayu pol idioma que llevo a recostines fixi por apurrir el mio granín d'arena en tolos ámbitos nos que pudi, siempres a la gueta de consensos y complicidaes pal asturianu y l'eonaviegu. Fíxime con una esperiencia que camiento d'utilidá pal llabor d'esta Academia. Con prudencia, al costazu de xigantes, fadré por seguir construyendo l'imensu llabor fechu por esta institución a la qu'entré físicamente per primer vegada con diecisiete años pa matriculame na Prueba de conocencia, y agora, media vida dempués, quién me lo diba dicir, vengo a incorporame como miembru.

Nestos años atropé reflexones qu'espero apurrir en forma de propuestas qu'arriquezan el llabor académicu. La mio esmolición pol idioma nel so conxuntu fai qu'en dalguna ocasión dixera que soi un falante de lleonés d'Asturies o de mirandés d'Asturies. Voi seguir, como hasta agora, trabayando pa que'l cordal que mos separa físicamente seya percorríu per una corriente continuada de regatos y de ríos, de caleyes y d'autopistes d'intercambiu cultural y llingüísticu, de diálogu y de collaboración. La nuesa llingua común vive una situación más feble n'otros territorios y eso fai que dende Asturies tengamos una responsabilidá especial como la parte con más suerte d'esta comunidá de falantes.

Son consciente tamén de que formar parte da Academia é formar parte da institución que ten a responsabilidá de mirar pola regulación normativa da outra llingua del país, el eonaviego, así como polos deretos dos sous falantes. Asúmola féndola mía con muito gusto, porque la sinto propia tamén.

Soi activista poles llingües d'Asturies. Pero nun soi activista por eleición propia. Tocóme. Nun quiero quexame muncho, lluches más dures, causes más dramátiques toquen a otros persones nel mundu caldía por ñacer onde ñacen. Pero tampoco nun celebro tener de selo. Quedría más poder trabayar y vivir con normalidá na mio llingua. Nun pudo ser. Pero trabayé, trabayo y voi trabayar pa que nel

futuru naide tenga de ser activista pol asturianu y l'eonaviegu. Fadrélo tamién dende l'ALLA, al cuidu de los derechos llingüísticos de la ciudadanía asturiana, acordies colos sos estatutos.

Sé que ye un oxetivu difícil d'imaxinar cumplíu, y más nunos meses que vivimos con un tastu un daqué amarguxu de desilusión. Güei tendría de ser tamién el primer académicu nomáu col asturianu y l'eonaviegu como llingües oficiales. Pel momentu nun pudo ser, pero nun podemos permitinos cayer na desilusión.

Hai munches responsabilidaes compartíes poles fuercies polítiques nesti, espero non fracasu sinón parón, pero quiero dirixime agora directamente a una sola persona a la qu'aprecio y que sé qu'entenderá estes pallabres, porque comparte'l deséu de la oficialidá, el diputáu Adrián Pumares. Adrián, tu, como yo y más xente, sufristi ataques desagradables por defender l'asturianu, polos que te mando tola mio solidaridá. Pero tu tienes na to mano, como nunca naide nun tuvo, nunca, la posibilidá de camudar la historia de la llingua asturiana. Tamos a tiempu. Desbloquia la situación y pasa a la historia como quien dio futuru al so idioma, y non como quien torgó la oportunidá. Dexa de llau otres cuestiones ayenes y actúa con valentía. Dende'l respetu a la decisión que tomes, nun podía desaprovechar la oportunidá de dicilo, de tentalo una vegada más. Nun dexemos que ganen los intolerantes frente aquellos que defendemos la llibertá y la Constitución.

Toi acabante llegar d'un congresu internacional sobre l'asturianu nel qu'académicos d'universidaes americanes y europees coincidieron na necesidá de la oficialidá. Tuvi tamién estos díes participando, convidáu pol Altu Comisionáu de Derechos Humanos de les Naciones Xuníes, pa esplicar lo que pasa colos derechos de los y les falantes d'esta llingua. Naide entiende esta anomalía n'Asturies, ye inesplorable nuna democracia europea. Ye'l momentu de correxilo.

Nun taría equí güei de nun ser pol heriedu cultural y llingüísticu recibíu de mios güeles y güelos, que me fixo garrar conciencia de la necesidá de da-y futuru a esta casa que m'entregaben un pocoñín en ruines, pero entá arreacha, y qu'ensiguída vi que tenía d'acuriosar y curiar pa seguir viviendo nella, porque yera la mio responsabilidá con esti idioma, cola mesma idea intuitiva cola que mio güelu sigue llimpiando los caminos d'escayos cuando pasa per ellos, pa que nun los tome'l monte, pa que pase'l que vien detrás.

Tampoco nun taría equí ensin la educación en llibertá de mio pá, cola so determinación énte la vida, y de mio ma, cola so creatividá, humildá y capacidá d'empatía, que me presta pensar qu'heredé y que me dexa cuestioname siempre si tengo razón, ún de los exercicios más sanos que conseguí incorporar a la mio personalidá. Gracias a ellos, a les amigues y amigos, compañeres y compañeros de trabayu y activismu, a tantes persones que se dexen caldía meter en milenta proyectos.

Güei voi celebralo, pero mañana tornamos al trabayu. Equí toi, agora dende l'ALLA, pero como siempres, al serviciu d'esta causa y dispuestu a collaborar en tolo que seya quien. Nun dexéis de sumavos en tolos ámbitos, porque naide sobra nesti llabor, falando, escribiendo, enseñando, investigando, llexislando... en resultancia: viviendo n'asturianu y n'eonaviegu. Nun permitamos que nada nin naide nos torgue vivir nes nueses llingües.

Vivamos n'asturianu. Vivamos n'eonaviegu.

Munches gracias. Muitas gracias.

Discursu institucional del Presidente de l'Academia de la Llingua Asturiana

Sr. presidente del Gobiernu d'Asturies y Sres. Conseyeres; Sres. Representantes del pueblu asturianu na Xunta Xeneral y nes Cortes Españoles; Sr. Rector de la Universidá d'Uviéu; Sr. Síndicu Mayor; representantes de los conceyos; autoridaes; axentes políticos, sociales, culturales y sindicales; amigos y amigues de l'Academia; amigues y amigos d'Asturies.

Festexamos esti XLIII Día de les Lletres Asturianas y facémoslo nuna situación de cuasi normalidá, pero col procuru de saber que los efeutos de la pandemia, magar qu'amenorgaos, siguen ehí y que, darréu d'ello, inda tenemos que poner lo meyor de nueso, siguiendo'l conseyu de les autoridaes sanitaries, pa llograr desanicciar dafechu una gafura que lleva enartando dalgo de nós, tolos díes, dende va más de dos años. Nesti sen, quiximos facer un actu cenciellu, anque col altor formal qu'un *Día de les Lletres Asturianas* merez.

El valir de los nuevos académicos

Dende llueu, güei ye una xornada de fonda alegría pa la institución que presido. Y asina ye porque acoyemos nella a dos persones d'un valir esceicional. Los sos méritos, de xuru bultables, espeyáronse enantes, de mou que nun voi ser yo quien otra vuelta los repita. Dexáime dicir, namás, que Lisardo Lombardía Yenes, el nuevu Académicu d'Honor, ye una figura clave ya irrepitible nel resurdir de la música tradicional asturiana, de la cultura popular y de la llingua asturiana. Asturies nun sedría güei a entendese culturalmente ensin la so aportación fundamental dende la transición política y a lo llargo de los caberos cuarenta años. Lo que-y pidimos agora ye que siga con esi mesmu enfotu y que seya'l meyor embaxador d'Asturies y de l'Academia p'afitar y tresmitir esos llogros perdayuri. Munches gracias, Lisardo, pol llabor y por asitiarte ente nós.

Inaciu Galán, el nuevu Académicu de Númeru, axunta na so persona unos méritos y unes capacidaes de trabayu ablucentes como periodista, como escritor, como entamador de xeres culturales... y como activista. Sí, como activista, porque Asturias necesita d'un activismu intelixente y empobináu al llogru de los derechos civiles y llingüísticos qu'otres comunidaes algamaron cuantayá y que, sorprendentemente, equí se nos resisten. Lo que-y pidimos a Inaciu ye que, de magar absuerba la so nueva condición, sofite la capacidá de proyeición social de l'Academia, el so puxu comunicativu y les dinámiques d'interrellación institucional a tolos niveles. Nun ye poco, pero sabrá facelo ensin dulda y por ello dámos-y les gracies yá dende esta mesma acoyida ente nós.

As personas que nos deixaron

Falábamos da alegría por acoyer a estas dúas personas. Però a gayola queda escurecida pola tristura fonda y silenciosa que representa a desaparición de dous académicos de númaro tan importantes y fundamentales pral procesu de recuperación llingüística en Asturias como os que nos deixaron el pasao ano: Xosé Bolado y Urbano Rodríguez. Ellos tuvieron en todo, dende el empezo, con úa xenerosidá y un bon fer, respectivamente, nos ámbitos lliterario y educativo, que nós nun vamos esqueicer y qu'as xeneracióis d'hoi haberían entender como a mayor mostra del compromisu dafeito con Asturias, a súa llingua y cultura. Bolado y Urbano siguen vivos na nosa acordanza y nós vamos siguir mantendo con puxo as súas concepcióis y aportacióis al procesu de recuperación á qu'ellos tanto contribuyeron.

L'Academia siguió trabayando

Dende'l puntu de vista del llabor académicu, el caberu ha vese como un añu en forma granible. N'efeutu, nestos doce meses que van dende l'últimu *Día de les Lletres Asturianas* hasta güei –l'añu académicu– esta institución dio-y continuidá y fuercia a la so actividá investigadora y editorial, con una collecha de cuasi venti títulos nuevos en circulación ya importantes avances nos proyeutos a plazu llargu.

Podemos falar entós, a manera de repás de lo más importante nesta xera, del asoleyamientu de los volúmenes VI y VII del *Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana* (DELLA), que ponen el ramu a esta obra magna de la lexicografía asturiana y románica del Dr. García Arias. O del llibru d'homenaxe a la profesora Ana Cano, *Llingua, tierra, nomes... Estudios d'Onomástica Románica (1987-2017)*.

No que cinca a los preseos normativos, l'Academia de la Llingua Asturiana imprimió yá la 8.ª edición de les *Normes Ortográfiques* y comenczó'l llabor d'ampliación de la versión en llinia del *Diccionariu de la Llingua Asturiana* (DALLA). Na estaya de les publicaciones periódiques, la institución asoleyó nuevos números

de les revistes científiques *Lletres Asturianes*, *Cultures. Revista Asturiana de Cultura y Ciencias*. *Cartafueyos Asturianos de Ciencia y Teunoloxía*, xunto col númberu acabante d'espulizar de *Lliteratura*. Per otra parte, nel ámbitu del anovamientu léxicu, el Centru TermAst de l'Academia amestó una propuesta más, la correspondiente a *deportes y pruebas olímpiques*.

N'otru sen, l'Academia llevó alantre, magar que fore de manera más reducida y *on line*, la edición de dos mil ventiún de la UABRA, la «Universidá Asturiana de Branu». Como cada añu, na seronda, a primeros de payares, fixéronse les XXXIX «Xornaes Internacionales d'Estudiu» na Facultá de Filosofía y Lletres, nes que participaren un bon númberu d'investigadores d'Asturies y de delles universidaes españoles y europees. Dambes actividaes, feches, como davezu, en collaboración cola Universidá d'Uviéu.

Al cabo, a Academia afondóu con puxo nel trabayu d'elaboración del Diccionario Eonaviego (el DEN), obra normativa, d'úa importantísima dificultá técnica y un papel emblemático, qu'é, ademáis, un proyectu cultural estratéxico y de primeiro nivel pr' Asturias.

La consecución de la oficialidá sigue pendiente

Amigues y amigos, nun se llogró la oficialidá. Sabemos lo qu'ello representa de sensación de fracasu y de perda d'una oportunidá histórica. Pero ello nun pue xenerar, de nengún xeitu, una frustración que lleve al desánimu coleutivu y a la desmovilización. *La vindicación de los nuestos derechos llingüísticos sigue ehí, como una esixencia democrática irrenunciable y va consiguisse más ceo que tarde.*

De xuru que dalgunos ente nós podríen cayer na tentación de buscar culpables de la deceición xenerada, pero eso nun diba llevanos a nenyuri. Porque, meyor que falar de culpabilidaes, habríemos referinos a ámbitos de responsabilidá nel resultáu de les negociaciones al rodiu de la oficialidá. Y estes, faciendo la necesaria autocrítica, asitiariense, per un llau, nes fuerces polítiques; per otu, nel asturianismu; y en tercer llugar na mesma Academia de la Llingua Asturiana.

Asina, paez claro que dalgunes de les formaciones polítiques que participaron nel procesu nun supieron dir más allá de les sos llexítimes estratexes partidistes; mentanto que l'asturianismu nun supo enllaciar, dende una perspeutiva temporal amplia, coles bases programátiques de los grupos negociadores. L'Academia, en fin, magar el so esfuerzu y el diálogu permanente colos actores, nun foi a tresmitir la trascendencia de la oportunidá que, llueu de décades, teníemos énte nós.

En cualquier casu, *l'Academia acueye'l resultáu del procesu siguió con serenidá democrática y na seguranza de que namái ye un retrasu nel llogru de los derechos llingüísticos del pueblu asturianu.* La estratexa pasa agora per afondar na vindicación, como un derechu irrenunciable, del cumplimientu del artículu 3.2. de la CE y per tener en cuenta dalgunes cuestiones básiques:

Primera: La unidá de toles instancies qu'hasta güei trabayaron pol algame de los nuevos derechos llingüísticos. Nun ye tiempu de reproches, sinón de xuntura y d'una aición coordinada pal llogru del encaxe xurídicu definitivu de la cuestión llingüística n'Asturies.

Segunda: La busca de la tresversalidad, teniendo en cuenta que, como venimos calteniendo, la vindicación de la llingua asturiana nun pertenez, n'esclusiva, a nenguna opción política o ideolóxica. Nesti sen resulta fundamental el trabayu d'argumentación y d'enllaz que se faiga en rrellación coles fuercies polítiques de centru-derecha. Too ello nel convencimientu fondu de que la so participación ye fundamental pa facer una política llingüística cola meyor acoyida social.

Tercera: L'enanchamientu de la base social de la demanda d'oficialidá. Hemos poner l'esfuerzu en que la oficialidá seya un aspeutu del ser y del tar de tola bayura d'axentes que texen la nuesa sociedá. Por casu, les asociaciones culturales y deportives; l'ámbitu empresarial y económicu; los sindicatos... A fin de cuentas, que la necesidá y la importancia de la oficialidá nun seyan ayenes a nenguna iniciativa ciudadana.

Dende llueu, l'Academia va tar nesa llinia d'actuación col mayor enfotu y ensin arrenunciar al so fundamental llabor científicu, con nueves llinies d'estudiu, investigación y divulgación de la nuesa realidá llingüística y cultural. Pero tamién sollerte a la dinámica política y social que se vaya xenerando. Nesti sen, *nun podemos escaecer que, xusto dientro d'un añu, va haber unes trascendentales eleiciones autonómiques. Y ehí, los partíos políticos y la ciudadanía tendrán el so papel a la hora de plantegar y, nel so casu, sofitar, les propuestes en política llingüística, incluyendo la oficialidá, qu'Asturies demanda y necesita.*

Amigues y amigos, fino yá faciendo de mio les pallabres del poeta Lluís Fontetoba;

*Habrá un día, na Galaxa, qu'esti mundu
va paecemos llugar o aldega.
Asina, entós, diremos
que lluchar por esto nun val la pena.
¿Nun valía la pena?
¿Qué val, entós, la pena?*

Más nada. Munches gracias.

Feliz Día das Lletras Asturianas,
Feliz Día de les Lletres Asturianas.

III Premiu Nacional de Lliteratura Asturiana 2023

L'ALLA fai anuncia del III Premiu Nacional de Lliteratura Asturiana 2023 que siguen coles bases que siguen darréu:

BASES DEL III PREMIU NACIONAL DE LLITERATURA ASTURIANA 2023

Academia de la Llingua Asturiana

L'Academia de la Llingua Asturiana (ALLA) entama'l **III Premiu Nacional de Lliteratura Asturiana 2023** pa facer reconocencia pública del llabor normalizador que representa la creación lliteraria y del papel fundamental que xueguen los y les escritores en llingua asturiana nel caltenimientu de la cultura d'Asturies.

Darréu de lo anterior, l'ALLA fixa les siguientes **bases** pa la so convocatoria:

Primera

El **Premiu Nacional de Lliteratura Asturiana** tien calter triañal y cuenta con una dotación económica de 5.000 €, nun pudiendo xebrase en más d'un autor o autora y nun pudiendo declarase ermu nin concedese a títulu póstumu.

Segunda

Premiaráse al conxuntu de toa una trayectoria lliteraria, fecha a lo llargo del tiempu en llingua asturiana, y a la so contribución a la dignificación social del asturianu.

Tercera

Podrán presentar candidatures al premiu:

- a) L'Academia de la Llingua Asturiana.
- b) Les entidaes culturales y llingüístiques asitiaes nel territoriu del dominiu llingüísticu ástur.
- c) Cualquier de los miembros del xuráu, quince díes enantes de la celebración de la xunta.

La presentación fairáse al traviés d'escritu dirixíu a l'ALLA, onde se conseñen los méritos lliterarios de la persona propuesta, xunto a una amuesa representativa de la so producción escrita (alredor de 50 páxines).

Les propuestas y la documentación habrán apurrise enantes del día 9 d'avientu de 2022.

Cuarta

El xuráu del **Premiu Nacional de Lliteratura Asturiana** formaránlu:

- a) El Presidente de l'ALLA.
- b) Tres miembros de número de la institución.
- c) Un representante de la Conseyería de Cultura, Política Llingüística y Turismu del Gobiernu d'Asturies.
- d) Dos personalidaes de prestixu reconocíu nel mundu universitariu, especialistas en lliteratura asturiana.
- e) El ganador de la edición anterior.

La presidencia de l'ALLA fairá tamién el llabor de presidencia del xuráu, mentanto que la representación de la Conseyería de Cultura, Política Llingüística y Turismu llevará la secretaría del mesmu o, nel so casu, la persona de menor edá de les que s'amiesten nel xuráu. La xera deliberadora del xuráu ha ser secreta y, del resultáu, dará anuncia a lo cabero del mes de xineru del añu de la convocatoria.

Quinta

El ganador o ganadora recibirá'l premiu coincidiendo cola celebración del *Día de les Lletres Asturianas*. Arriendes de la dotación económica, el premiáu o premiada recibirá un medayón distintivu del Premiu y l'ALLA espublizará una pequeña antoloxía representativa de la so producción lliteraria.

Uviéu, a 5 díes andaos del mes d'ochobre de 2022

Presentación de *Cultures 25, Asturias, na encruciyada*

El 19 de mayu de 2022, dientro de la feria lliteraria *LibrOviedo*, tuvo llugar la presentación del número 25 de *Cultures, Revista Asturiana de Cultura*, de calter monográficu y que trata'l presente y el futuru d'Asturies dende la perspeutiva de l'antropoloxía económica. Participaron na presentación el presidente de l'Academia de la Llingua Asturiana, Xosé Antón González Riaño, el direutor de la revista, Roberto González-Quevedo y dellos autores d'artículos asoleyaos nesti número, como foi'l casu de Alberto Álvarez Peña.

Presentación del llibru *Frato, 50 años cola güeyada del neñu*

El martes 31 de mayu de 2022, presentóse'l llibru *Frato, 50 años cola güeyada del neñu*, traducción al asturianu del llibru del dibuxante y pedagogu Francesco Tonucci «Frato».

L'actu tuvo llugar nel Salón de la Biblioteca d'Asturies «Ramón Pérez de Ayala» (El Fontán, Uviéu) a les 12 del meudía y cuntó cola presencia del autor italianu. Xunto a él tamién intervinieron los traductores al asturianu de la obra: el presidente de l'Academia de la Llingua Asturiana, Xosé Antón González Riaño, y el direutor del Departamentu de Ciencies de la Educación de la Universidá d'Uviéu, Alejandro Rodríguez Martín.

Nesta presentación, los tres pedagogos falaron, ente otres coses, de la contribución educativa universal de Frato, de la trascendencia d'esta obra vertida yá a munches llingües y del trabayu d'elaboración de la so versión asturiana per parte de los traductores.

L'actu zarróse coles entrugues del públicu asistente al autor italianu sobre cuestiones como la importancia del xuegu y, sobre manera, de cómo afeutó la pandemia y lo que se pudo facer pa los neños y neñes nesti tiempu na enseñanza y nes ciudaes.

Prueba de conocencia de la Llingua Asturiana

L'Academia de la Llingua Asturiana retomó, énte un escenariu sanitariu con una meyor situación frente al andanciu de COVID-19, la celebración d'estes pruebes, en sabiendo del interés de munches persones en llograr que se reconozca la so conocencia del asturianu. Asina, nesti añu 2022 hebo una convocatoria única de prueba de conocencia que tuvo llugar el día 28 de mayu.

Universidá Asturiana de Branu (UABRA)

Celebráronse ente'l 18 y el 29 de xunetu de 2022, los cursos de la Universidá Asturiana de Branu (UABRA), entamaos pola Academia de la Llingua Asturiana, la Universidá d'Uviéu y el Conceyu de Cangas del Narcea. Nesta edición, na que participaron cerca de 60 alumnes y alumnos, les clases volvieron impartise de mou telemáticu por mor de la situación sanitaria provocada pol andanciu de COVID-19.

Ufiertáronse los cursos «Elemental» y «Avanzáu» de Llingua Asturiana, con una duración de 50 hores, a lo llargo de les dos selmanes caberes del mes de xunetu. Dientro del programa de «Cursos d'Afondamientu Cultural y Llingüísticu» diose'l cursu «Capacitación pa la traducción al asturianu», na selmana del 18 al 22 de xunetu, con una duración de 25 hores.

Desde l'añu 2003, los Cursos de la UABRA son, al empar, cursos de Formación del Profesoráu del Principáu d'Asturies, al reconocer la Consejería d'Educación a l'Academia de la Llingua Asturiana como Entidá Formadora del Profesoráu.

Yá nel mes d'agostu, del día 1 al día 12, tuvo llugar la Primera Fase del «Curso de Capacitación Docente en Eonaviego o Gallego-asturiano», específicamente pa profesores d'Educación Primaria y Secundaria y que l'Academia lleva alantre por mandáu de la mesma Consejería d'Educación. Nesti casu les clases sí foron presenciales ya impartieronse n'As Quintas d'A Caridá, pa lo que se cuntó col sofíu del conceyu d'El Franco. Dientro de les xeres d'esti cursu impartieronse dos conferencies —d'accesu llibre pa tol públicu— de carácter llingüísticu y socioeconómicu. D'esta miente, el 3 d'agostu'l Doctor de Xeografía y Especialista n'Ordenación del Territoriu y Mediu Ambiente, Benxamín Méndez, faló del mediu físicu, el paisaxe y el paisanaxe tradicional y les estructures socioeconómiques en «Condicionamientos y valías paisaxísticas del Navia-Eo». Pela so parte, el 10 d'agostu, Carmen Siñeriz y Natalia Riego, miembros llaborales de l'ALLA na Comisión Lexicográfica del Diccionario d'Eonaviego, faláron del «Prantiamento metodolóxicu y primeros resultaos da comisión lexicográfica del Diccionario Normativo d'Eonaviego».

L'Academia de la Llingua Asturiana convoca los sos concursos d'investigación y una olimpiada escolar

L'Academia de la Llingua Asturiana asoleyó les bases de los diez concursos que vuelve a convocar esti añu 2022 y que tán abiertos a obres feches n'eonaviegu y n'asturianu. Los ocho concursos del Certame d'investigación —que puen repartir, caún, un máximu de 1.500 euros— dedíquense a estos ámbitos: toponimia; léxicu de recoyida oral; propuestes léxiques pa campos téunicos especializaos; investigación

lingüística y lliteraria; recoyida, trescripción y estudiu de fontes orales; testos de divulgación de ciencies naturales y teunoloxía; y documentalismu sociocultural curtiu. El plazu pa unviar les propuestas acaba'l 13 de payares.

La Olimpiada Escolar de redaición «Urbano Rodríguez» va cuntar con dos concursos, el de Primaria y el de Secundaria y Bachilleratu. Previstu en dos fases, tendrá primero una clasificación en modalidá sincrónica a distancia y una final presencial a finales del mes d'avientu. Pa una mayor información puen cosultase les bases en: <http://www.academiadelallingua.com/wp-content/uploads/2022/04/Bases-Concursos-2022.pdf>

Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana (DELLA)

Vien d'asoleyase'l séptimu y postrer volume del *Diccionariu Etimolóxicu de la Llingua Asturiana* (DELLA) que pon el ramu a la obra magna del catedráticu Xosé Lluis García Arias. Esti volume ye l'apéndiz onde se recueyen la bibliografía, abreviatures ya índices de los seis tomos anteriores.

Presentación de *Lliteratura* 38 n'Uviéu

El 15 de setiembre de 2022, na llibrería Cervantes d'Uviéu, presentóse'l número 38 de la revista *Lliteratura*. Nesti actu intervinieron, xunto a Marta Mori, direutora de la publicación, cuatro de los autores que participaren nesti volume: Consuelo Vega, Pablo Texón, María Fernández Abril, Xuan Santori y Roberto González-Quevedo. Posteriormente, otros autores presentes ente'l públicu, como Blanca Fernández Quintana, Gonzalo Llamedo Pandiella o Marcos Martínez Fernández lleeron tamién les sos collaboraciones.

Presentación de *Lluna d'abril*

El xueves 22 de setiembre, a les 20 hores, tuvo llugar nel Teatru Filarmónica d'Uviéu'l conciertu-presentación de la obra *Lluna d'abril* de Carlos Rubiera. Esti llibru, editáu pola ALLA, recueye 12 pieces n'asturianu que busquen esparder el cantu coral n'asturianu, afitando un repertoriu de calidá musical con «unos testos lliterariamente dignos y escritos nun asturianu cuidáu». Nel actu intervinieron el Coru «Capilla Polifónica Ciudad de Oviedo» y l'acordionista María Álvarez Santiago.

XXV Fiesta de la Oficialidá en Bimenes

El Conceyu de Bimenes celebró ente'l 27 de xunu y el 2 de xunetu la XXV edición de la so «Fiesta de la Oficialidá», una selmana cultural que recuerda la simbólica declaración d'oficialidá de la llingua asturiana nel Conceyu de Bimenes, dientro de les sos llendes territoriales y nel ámbitu de les sos competencias, el día 5 de xunetu de 1997.

El día grande del festeyu, el 2 de xunetu, entamó cola intervención institucional per parte de los alcaldes de Bimenes y Miranda de l Douro y la llectura del pregón, qu'esti añu tuvo al cargu de Berta Piñán, escritora y consejera de Cultura, Política Llingüística y Turismu. La danza pola oficialidá y un pasacáis hasta Santuyano col Grupu Folclóricu Los Yerbatos y los Pauliteiros de Miranda de l Douro punxeron puntu a les actividaes de la mañana. Los actos de tarde siguieron el programa de-termináu, nel que destacó'l VII Concursu d'Escanciadores, o l'animación a cargu de Los Gascones, quedando como piesllu de la xornada los conciertos de Figs de Tuna y Dixebra.

XXVI Conceyu Internacional de l'Association pour les Langues et Cultures Européennes Menacées (ALCEM)

Celebróse del 22 al 24 de xunetu de 2022 na ciudá de Klagenfurt (Austria) el XXVI Conceyu Internacional de l'Association pour les Langues et Cultures Européennes Menacées (ALCEM) que taba previsto que se celebrare nel añu 2020. Nesti conceyu axuntáronse representantes de diverses minorías llingüístiques d'Europa al rodiu del tema principal «L'identité linguistique et culturelle de l'Europe entre unité et diversité» y sobre la que se presentaron les comunicaciones que vienen darréu:

- Dr. Brigitta Busch: «Les langues minoritaires comme un projet de l'avenir. Demande de restitution et revitalisation linguistique».
- Dr. Werner Wintersteiner: «Multilinguisme – culture et politique, idéologie et écologie. Des nouveaux discours concernant la diversité des langues».
- Roberto González-Quevedo: «Stigmatisation et résistance dans les langues minoritaires».
- Maria Angeles Ciprés: «Actions des femmes pour la conservation et le développement de l'aragonais».
- Andrea Lunardon: «Rapport sur l'état actuel de la langue vénitienne».
- Francho Nagore Lain: «La contribution des Cours d'été de l'Université de

Zaragoza à Jaca (Huesca) à la connaissance de l'identité linguistique et culturelle de l'Europe».

- Philippe Reig: «Unité = diversité, équitation impossible?».

nesti XXVI Conceyu presentáronse y tratáronse igualmente distintes resoluciones sobre les llingües minoritaries europees. En cuantes a la llingua asturiana, aprobóse por unanimidá esta resolución:

Le XXVIe Congrès de l'Association des langues et cultures européennes menacées (A.L.C.E.M.) réuni à Klagenfurt (Autriche) du 22 au 24 juillet 2022

CONSIDÉRANT

- qu'en 2020 et au début de 2022, une négociation historique a été menée dans les Asturies entre les partis politiques du Parlement asturien pour réformer le statut d'autonomie des Asturies et obtenir la coofficialité de la langue asturienne.
- qu'enfin, malgré les efforts de certaines forces politiques, l'accord n'a pas été possible en raison de problèmes méthodologiques dans la négociation, tels que l'introduction de questions politiques non linguistiques et l'incapacité de réaction et de négociation des forces politiques favorables à la langue asturienne.
- qu'en tout état de cause, la question est toujours en suspens et doit être traitée en 2023, après les élections régionales dans les Asturies.
- que toutes les forces politiques et les groupes parlementaires doivent valoriser les droits linguistiques des Asturiens comme une question socialement transversale qui dépasse les stratégies partisanes spécifiques.

DEMANDE

au Président de la Principauté des Asturies, au Président de la Xunta General de Principado et à tous les groupes parlementaires de la Xunta General, d'adopter une position claire quant à la solution juridique définitive de la question linguistique, conformément à la disposition constitutionnelle de l'art. 3.2 de la Constitution espagnole, position qui ne peut être autre que la déclaration de l'asturien comme langue coofficielle des Asturies.

Klagenfurt, le 24 juillet 2022

XXXII Salón de Teatru Costumista Asturianu de Candás y los

XX Premios «Aurora Sánchez»

El «Teatru Prendes» de Candás acoyó nel mes d'agostu'l XXXII Salón de Teatru Costumista Asturianu con gran éxitu de públicu. Los premios «Aurora Sánchez», que distinguen trayectories profesionales y xera en favor del teatru costumista asturianu, cumplieron 20 años nesti 2022. La gala de la entrega celebróse'l día 2 de setiembre, nel Teatru Prendes, de Candás, al traviés del espectáculu escritu y dirixíu por Alain Fernández, direutor del Teatru Prendes y empobinador d'esti Salón de Teatru Costumista Asturianu: *Cróniques d'un pueblu... de gala (segunda parte)*. Los premios anguaño foron Lisardo Suárez (meyor direición); Carmen López (meyor actriz principal); Isabel Garrido (meyor actriz secundaria); Pepín García (meyor actor principal); Lisardo Suárez (meyor actor secundariu); Compañía «Selenia» (meyor maquillax y vestuariu); Compañía «Valdesoto» (meyor decoráu ya iluminación); José Ramón Oliva (meyor testu teatral, la obra *Cipriano y el deu moñín*); Alberto Alonso Juarros y Freddie Flowers (meyor espaciu sonoru, novedá esti añu). Igualmente, el yá mentáu José Ramón Oliva recibió tamién el premiu biañal «Anxelu» de monólogu. El premiu honoríficu foi anguaño pa la Banda de Gaites Candás al celebrase'l 25.^u aniversariu del Festival de Bandes de Gaites «Villa de Candás».

XXX Conceyu Internacional de Llingüística y Filoloxía Romániques

Convocáu pola Societé de Linguistique Romane y pola Universidá de La Laguna (España), celebráronse ente'l 4 y el 9 de xunetu de 2022, en La Laguna, les sesiones del XXX Conceyu Internacional de Llingüística y Filoloxía Romániques (*XXXe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes* (CILPR). Les conferencies plenaries d'esti conceyu (que la SLR convoca davezu cada tres años) dictáronles Guillermo Rojo, Virginia Bertolotti y Manuel González González.

La filoloxía asturiana tuvo representada coles intervenciones d'Ana María Cano González, que copresidió la seición de «Lexicoloxía, Fraseoloxía y Onomástica» onde presentó la comunicación titulada «Aportaciones de la antroponomástica a la lexicología. Precisiones etimológicas a propósito de los continuadores de RUSCUS, RUSSEUS y ROSEUS en los romances de la península Ibérica», de Claudia Elena Menéndez Fernández, que presentó nesa mesma seición «Onomástica asturiana y fenómenos de castellanización. El exemplu de la documentación del Hospicio de Oviedo» y de Toribio Fuente Cornejo, qu'intervieno cola comunicación «Topónimos leoneses de base antropónimica». Na seición de «Dialectoloxía y

Xeollingüística», Miguel Rodríguez Monteavaro presentó «Una aproximación dialectométrica a la frontera entre el asturiano central y el asturiano occidental» y, dentro de la sección «Adquisición, aprendizaje y enseñanza de lenguas», Gonzalo Llamedo Pandiella lleó la comunicación «El aula de intercomprensión románica: del árbol al rizoma».

XII Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española

Convocáu pola Asociación de Historia de la Lengua Española (AHLE), tuvo llugar en Lleón ente los díes 16 y 20 de mayu de 2022 el XII Congreso Internacional de Historia de la Lengua Española. Nesta ocasión, les comunicaciones presentaes sobre filoloxía asturiana tuvieron dentro d'una sección específica: «Filología asturleonese en el ámbito del occidente peninsular», na que participaron Claudia Elena Menéndez Fernández con «Notas sobre el léxico de la ropa en la documentación del Hospicio de Oviedo (ss. XVIII-XIX): interferencias entre asturiano y castellano»; Ramón d'Andrés Díaz con «Evolución del estudio de la frontera geolectal entre asturiano y gallego»; Marta Pérez Toral con «Análisis léxico de voces valdesanas a partir de las Papeletas del Padre Galo»; Rosa M.ª Espinosa Elorza con «Una cuestión de EGO: sus resultados en la documentación medieval leonesa», Vicente Marcet Rodríguez con «Las sibilantes en el leonés medieval: la documentación de San Andrés de Espinareda (siglo XIV)», y M.^a del Carmen Fernández López con «Análisis léxico-semántico del poema épico El León de España de Pedro de la Vecilla Castellanos (1586)».

Habría que destacar per otra parte, dentro del estudiu de la documentación medieval nel dominiu llingüísticu ástur, les conferencies plenaries de María Nieves Sánchez González de Herrero (Universidad de Salamanca): «La documentación de San Andrés de Espinareda, testimonio de una variedad de frontera» y de José Antonio Fernández Flórez (Universidad de Burgos): «Los amaneceres de una lengua escrita en las cuencas de los ríos leoneses hace mil años. Los '300' del fondo documental de Otero de las Dueñas (hasta el año 1100)».

Na alcordanza d'Urbano Rodríguez Vázquez

(☆ Tiuya 1949 – † Xixón 2022)

El pasáu 25 de marzu del 2022 dexábanos a los 73 años Urbano Rodríguez Vázquez, maestru xubiláu y miembru de númberu de l'Academia de la Llingua Asturiana. Nació nel 1949 en Tiuya, foi vecín de Xixón la mayor parte la so vida.

Participó yá como oyente na primer Asamblea Regional del Bable, nel añu 1973 incorpórase dende'l primer momentu del Surdimientu a la reivindicación llingüística y el trabayu pol idioma, sobre manera dende l'ámbitu de la docencia y la pedagogía. Miembru fundador del grupu de Conceyu Bable en Xixón, nel 1975 traduz los testos pa la ceremonia de la misa y el casamientu. Nel branu d'esi mesmu añu participa nel programa qu'entama Conceyu Bable en Radio Gijón, *Asturies na so llingua y na so cultura*, con una sección de llecciones gramaticales realizada con Ana Fueyo, la que sedría la so muyer y cola que tendría dos fíos, Xaranzana y Paulo. Dende 1977 collabora na Revista *Secha*, pionera nel usu del asturianu.

Perteneciente al Movimientu de Renovación Pedagóxica d'Asturies dende'l so aniciu, tuvo implicáu nel procesu d'escolarización del asturianu dende los sos entamos, de mano en centros como'l Colexu Públicu de Cabueñes y dempués nel CP Jacinto Benavente de Vega-La Camocha, en Xixón, nel que llegó a convertise en director nun periodu nel que'l centru y gracies al so llabor pol idioma, compartió col del profesoráu y families, fixo d'esta escuela un referente nel curriáu del enseñu tresversal del asturianu y la cultura asturiana, organizando la Selmana de les Lletres Asturies nel centru educativu y una montonera d'actividaes onde la llingua asturiana yera'l centru. Destacó tamién el so llabor formativu dende'l Centru de Profesoráu de Xixón, empobinando programes educativos al rodiu del asturianu.

Pol so llabor comprometió col idioma nel ámbitu educativu nel 1984 ye reconocíu como miembru de númberu de l'Academia de la Llingua Asturiana, institución na que diba desendolcar un importante trabayu nes siguientes cuasi cuatro décadas. Nel so discursu d'aceptación, nel Día de les Lletres Asturianas de 1984, fixo una defensa apasionada del enseñu del asturianu dende argumentos pedagóxicos: «Nun ye entendible l'adeprendimientu de la llingua, d'un individuu o d'un pueblu comu'l d'una actividá marxinal. Pel contrariu, inxértase xurídicamente dientru de los drechos naturales de la persona y pedagóxicamente nes llendes de lo que tien de cincase comu materia escolar dafechu».

En mayu de 2001 foi escoyíu vicesecretariu de l'Academia de la Llingua Asturiana embaxo la presidencia d'Ana Cano. Foi munchos años representante de l'ALLA nel Conseyu Asesor de Normalización Llingüística de Xixón, incorporando siempre propuestas de forma activa y constructiva, ente les que destaquen el so impulsu a la reconocencia de la figura del escritor Pachín de Melás. Collaboró con Isabel Torrente y Guadalupe de la Noval na trescripción del corpus documental del monesteriu de San Pelayo. Xunto a Félix Ferreiro y Pablo Xuan Manzano

asoleyó nel añu 1984 unu de los diccionarios más emplegaos nes escueles, el *Diccionariu Básicu de la Llingua Asturiana*, qu'algamó cuatro ediciones.

Como escritor espublizó obres infantiles pensaes tamién sobre manera pal usu na escuela, como *Nela* (1982), editáu como fueyes dixebraes de *Lletres Asturianas*, o *Poemes pa neños* (1983) na colección Escolín. Con esti llibru resultó ganador del Concursu de llectures pa rapacinos de l'ALLA nel 1982. Esti poemariu, ilustráu por Astur Paredes, foi'l primer llibru n'asturianu que s'editó en braille. Foi tamién coautor de dos llibros de testu asoleyaos por Editora de Norte pal enseñu del asturianu en primaria, *Xana I* y *Xana II*, qu'iguó con Alberto Cobreros y Ana María Rodríguez y en 1998, espublizó la traducción al asturianu d'*El saltapraos verde*, d'Ana María Matute. Nel 2005 el grupu infantil Xentiquina utiliza un testu de so como lletra d'unu de los sos cantares, qu'apaez nel discu *Marchóme la gata*.

El so importante llabor na introducción del asturianu nel sistema educativu dexanos una Asturias meyor, lo que-y agradecemos les xeneraciones más moces siguiendo'l so camín de trabayu y compromisu en cata d'espeyanos nel so exemplu.

Inaciu Galán

